

Coronavirus Özelinde

Musibetleri Okuma Usûlü

Prof. Dr. Mehmet Görmez
İslâm Düşünce Enstitüsü Başkanı

Prof. Dr. Mehmet Görmez

İslâm Düşünce Enstitüsü (İDE) Başkanı

Coronavirus Özelinde Musibetleri Okuma Usûlü

20 Mart 2020 | İDE | Ankara

1

Coronavirus Özelinde Musibetleri Okuma Usûlü

Bismillahirrahmanirrehim...

Elhümdülillah...

Ve's-Salâtu ve's-Selamu alâ Rasulillah...

Çok Kıymetli Kardeşlerim,

Öncelikle sözlerime başlarken ülkemize, milletimize ve bütün insanlık âlemine geçmiş olsun diyorum. Maruz kaldığımız bu salgın hastalıktan bir an önce kurtuluş niyaz ediyorum. Vefat eden kardeşlerimize Allah'tan rahmet diliyorum. Rabbimizin, her zaman olduğu gibi eş-Şafi ismiyle bütün insanlığa tecelli etmesi için dua ediyorum. Âlim kullarının kalbine devasını ilham etmesini diliyorum. Engin ve sonsuz rahmetiyle biz aciz kullarından bütün korku ve endişeleri kaldırmasını niyaz ediyorum.

Kıymetli Kardeşlerim,

Biz bu ilmî müessesede, İslâm Düşünce Enstitüsünde öğrencilerimizle daha çok usûl ilimlerine yönelik dersler yapıyoruz. Hem İslam'ı bütün olarak anlama Usûlü, hem de İslami ilimlerde usûl, bu Enstitümüzün temel ihtisas alanı olarak kabul edildi.

Bugün içinden geçtiğimiz bu, istisnai zor zamanları dikkate alarak farklı bir usûl üzerinde durmak istiyorum. Belki de en çok usûlsüzlük yaptığımız bir konuya işaret etmek istiyorum. İslam'da musibetleri, afetleri, hastalıkları okuma usûlünden bahsetmek istiyorum.

Bu gibi afetleri nasıl anlamak gerekir? Bir mümin olarak. İddia edildiği gibi bu, gerçekten bir ilahî azap mıdır? Yoksa bilmediğimiz bir rahmet midir? Bazılarının zaman zaman haddi aşarak iddia ettiği gibi bu, bir kıyamet midir? Yoksa bir ilahî ayet ve ibret midir? Ebedî ve ezeli kitabımız Kur'an, bu gibi konularda ne diyor? Allah Resulü sevgili Peygamberimizin bu konudaki tavsiyeleri nelerdir? İşte bugünkü usûl dersimizde daha çok bu soruların cevabını kendi müktesebatım çerçevesinde acizane vermeye çalışacağım.

Evet, bugün insanlık, tarihin hiçbir döneminde benzeri olmayan yeni bir dünya ile karşı karşıyadır. Kısa denilebilecek bir zaman diliminde yeni bir dünyaya girdi bütün insanlık. Doğusuyla, Batısıyla, Kuzeyiyle, Güneyiyle. Belki de bundan sonra tarih coronavirusten önce coronavirusten sonra diye ikiye ayrılarak konuşulacaktır. Üç ay gibi kısa bir süre önce Çin'in

Wuhan şehrinde ortaya çıkan bir virüs âdeta bütün insanlığı teslim aldı. Hayat, durma derecesine vardı. Ülkeler sınırlarını kapattı. Ulaşım asgari düzeye indi. Ticari hayat yavaşladı. Eğitime, hatta toplu ibadet hayatına ara verildi: belki de tarihte ilk defa Kâbe kapandı, tavaf durdu, sa'y durdu, Medine kapandı, Mescid-i Aksa kapandı, tüm camiler kapılarını ibadet eden insanlara kapatmak durumunda kaldı. Caddeler, sokaklar, şehirler boşaldı. İnsanlar evlerine kapandı.

Şüphesiz insanlık ilk defa bu gibi salgınlarla karşı karşıya değil. İnsanlık tarihi, bu tür musibetlerle doludur. Bir açıdan bakıldığında tarih; afetlerin, açıklıkların, kuraklıkların ve hastalıkların tarihidir. Kolera, verem, tifo, influeanza, SARS, AIDS gibi nice bulaşıcı hastalıklarda yüzbinlerce insan hayatını kaybetti.

Daha İslam tarihinin ilk zamanlarında Hz. Ömer döneminde *Vebâ-u Amvâs* denilen Amvas vebasında içinde onlarca seçkin sahabinin bulunduğu 25 bin insan can verdi. Daha geçen yüzyılın başında, I. Dünya Savaşı sırasında Avrupa kıtası, nüfusunun üçte birini sadece bulaşıcı hastalıklarda kaybetti.

Ancak Değerli Dostlar,

Bunların hiçbiri bugün yaşadıklarımıza benzemiyor. Tarihte yaşananların hiçbirisi bugünkü gibi küresel salgına dönüşmemiştir. Evet, bugün insanlık küresel bir salgınla karşı karşıyadır. Bütün insanlığı büyük bir korku ve endişeye sevk etti. Bütün insanlığı çaresiz bir gelecek endişesi kaplamaya başladı.

Üstelik bütün bunlar insanın en güçlü olduğu bir zamanda gerçekleşiyor. Bilgi, bilim, teknoloji, iletişim devrimlerinin yaşandığı, bütün dünyayı yok edecek güçte kimyasal silahların üretildiği bir dünyada gerçekleşiyor, bütün bunlar. Nano teknoloji ile insanlığın yeni bir gelecek kurguladığı bir zamanda gerçekleşiyor. Tıbbın ve ilaç sanayinin zirve yaptığı, ölümsüzlüğün çarelerinin araştırıldığı, uzayda hayat alanlarının arandığı bir dünyada gerçekleşiyor. Ve kibrin, azgınlığın, şımarıklığın kol gezdiği böyle bir zaman diliminde ancak küçük bir mikroskopla görülebilen bir virüs, bütün insanlığın hayatını âdeta teslim alıyor. Hepimiz evlerimize kapanmış; meçhul akıbetimizi beklemeye başladık.

Bu süreçte sağlık bakanlıkları, Sağlık Bakanlığı, sağlık çalışanları, doktorlar, sağlık otoriteleri, üstüne düşen vazifeleri hakkıyla ifa ediyorlar. Allah o kardeşlerimizden, hepsinden razı olsun. Onlara da dua ediyorum. Temizliğe nasıl riayet edeceğimizi, karantina şartlarına nasıl uymamız gerektiğini bütün yönleriyle anlatıyorlar.

Kitle iletişim araçları, sosyal medya ağları, Çin'den İtalya'ya, İran'dan ABD'ye kadar dünyanın her yerindeki her vakayı her an bütün insanlıkla paylaşıyorlar.

Ancak bir konu ihmal ediliyor. Hem de önemli bir konu. Konunun insani boyutu ihmal ediliyor. Konunun sosyal ve toplumsal boyutları henüz tam olarak konuşulmaya başlanmadı. Bu işin ruhi, manevi, metafizik boyutu üzerinde henüz yazarlar yazmaya başlamadı. Kitaplar kaleme alınmaya başlanmadı. Oysa bu sorun artık sadece bir sağlık meselesi olmaktan çıkmıştır.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da insanlık ihtilaf edecektir. Bilim insanları, felsefeciler, din adamları, her biri kendi zaviyesinden bu meseleyi değerlendirecektir.,

değerlendirmeye başlayacaktır. Meseleyi sadece bir açıdan ele almaktan ziyade bütüncü bir yöntemle ele alarak ancak doğru bir sonuca ulaşabiliriz. Bugün bu küçük derste yapmaya çalıştığım da bu olacaktır.

Zira bilim bu tür meseleleri açıklar, açıklamasını yapar, bize sebeplerini izah eder. Felsefe meseleleri akıl süzgecinden geçirerek düşündürür, bizi düşünmeye sevk eder. Din ise anlamlandırır, görülen görünmeyen manası üzerinde bizi düşünmeye davet eder. Ancak dinin verdiği anlam, İslam söz konusu olduğunda, dini verdiği anlam bilimin açıklamasını ve felsefenin düşüncesini göz ardı etmez. Zira bilim Rabbimizin kâinata yerleştirdiği ayetlerin tefsiri; akıl ve düşünce de onun insana en büyük ihsanıdır.

Tarihte bu tür meselelerde, bu tür musibetlerde korkuları yenmek, endişeleri bertaraf etmek, ölüm korkusunu aşmak, hatta şairimizin ifadesiyle ölümleri öldürmek ancak sadece dinin verdiği yüksek mana ile mümkün olmuştur. Bugün de yine bilimi ve akli yok saymadan İslam'ın verdiği anlamlarla yaşadıklarımızı daha doğru anlamlandırabiliriz diye düşünüyorum.

Değerli Kardeşlerim,

Önceleri ilahî vahyin yol gösterici olmadığı zamanlarda insanlık, başına gelen bu tür afet ve musibetleri bazen sadece hurafe ve tılsımlarla izah etme yoluna gitmiştir. Bazen astroloji ile izah etmiştir. Çoğu zaman da ya tanrıların savaşlarına yahut gazaplarına bağlanmıştır. Bazen de uğursuz addedilen insanlar olmuştur ve onlara mal edilmiştir. Tekvin ile tenzili birleştiren ilahî vahiy, yani kâinatın ayetleri ile Kitab'ın ayetlerini birleştiren ilahî vahiy bu konuda da insanları bu tür batıl ve hurafeden kurtaracak tam da doğru yolu göstermiştir.

İlahî vahyi bir bütün olarak ele aldığımızda, insanı, vahyi ve kâinatı birlikte ele aldığımızda, her şeyden önce bu tür musibetler birer ilahî âdet değil, birer ilahî ayardır. Özellikle bu cümlenin altını çizmek istiyorum. Çünkü bugünkü dersimizde anahtar kavram; musibet ve ayet.

Bazen öfke ile iddia edildiği gibi bu tür hâdiseler azap değildir, ilahî azap değildir. Fâtır suresi 45. ayette bakınız Rabbimiz ne buyurur: *وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرهَا مِنْ دَابَّةٍ / Şayet Allah insanları yapıp ettikleri yüzünden hemen cezalandıracak olsaydı, yerin üstünde tek bir canlı bırakmazdı.*¹ Fussilet 46. ayette Rabbimiz açıkça şöyle buyuruyor: *وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ / Allah kullarına zulmedecek değildir.*²

Birilerinin zaman zaman haddi aşarak iddia ettiği gibi bu bir kıyamet de değildir. Çünkü kıyametin bilgisi hiçbir zaman hiçbir peygambere dahi verilmemiştir. Geldiler sevgili Peygamberimize sordular: *متى الساعة يا رسول الله؟ / Kıyamet ne zaman Ya Resulallah? Allah Resülü لها عادت / Sen ona ne hazırladın? dedi. Tekrar sordu: متى الساعة يا رسول الله؟ / Kıyamet ne zaman Ya Resulallah? لها عادت / Ne hazırladın? dedi. Üçüncü kez tekrar sordu; aynı cevabı verdi. لها عادت / Sen ona ne hazırladın? Yarın kıyametin kopacağını bilerseniz elinizdeki fidanı dikmektir, insanın vazifesi.*

Kıyametin hadis kitaplarımızda alametlerinin varlığı bilgisinin birilerine verildiği manasına gelmez.

¹ 35/Fâtır, 45.

² 41/Fussilet, 46.

Evet, Değerli Kardeşlerim,

Kur'an'a göre başımıza gelen bu musibet, tam da bir ayettir. Ayetin sözlük manası işarettir. Her mümin bu işaretten farklı bir ibret çıkaracaktır. İşaretler, ibareler üzerinden değil, ibretler üzerinden okunur. Allah'ın *فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ* / ibret alın ey akıl sahipleri,³ emri, tam da bu konulara yöneliktir. Nitekim Yüce Kur'an, tarihte yaşanan en büyük musibet olan Nuh'un Tufanını dahi bir musibet olarak değil, bir ayet olarak adlandırmıştır: *وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً* / ve böylece biz onu ibret için bir ayet yaptık.⁴

Bu musibet bir ilahî ayet olarak okunduğunda bugün içinden geçtiğimiz ve coronavirus olarak adlandırdığımız bu salgını bir ilahi ayet olarak okuduğumuzda bazıları bunun sebebini insanlığın dünyayı hoyratça kullanmasına bağlayacaktır; haklı olarak. Bazıları dünyanın artık insanı taşıyamaz hâle geldiğinden söz edecektir ve bunu sebep olarak gösterecektir; haklı olarak. Kimileri bunu yıllardır Arakan'da, Doğu Türkistan'da, Suriye'de, Yemen'de yaşanan insanlık trajedilerine bağlayacaktır. Kimileri ise ülkelerin sınırlarını kapatmalarını gariban Suriyeli muhacirlere kapılarını kapatmalarına bağlayacaktır; yine haklı olarak. Bazıları mazlum Suriye halkı üzerinden yürüyen küresel çatışmalara bağlayacaktır. Bazıları da Akdeniz'in sahillerine vuran çocuk cesetlerinde arayacaktır, bütün bunların sebeplerini. Bazı insanlar bu haz ve hız çağında insanın kendini, evini, kalbini, ruhunu, Rabbini unutmaya bağlayacaktır; haklı olarak. Kimi insanlar kendimizi evlerimize kapatmamızın sebebini eşimizi, ailemizi, çocuklarımızı çok ihmal etmemize bağlayacaktır. Bazı müminler Kâbe'nin, Mescid-i Nebevi'nin, Mescid-i Aksa'nın, camilerin, cumaların kapılarını yüzümüze kapatmalarını, onları ihmal etmemize, hatta büyük bazı mukaddes mekanları yad ellere terk etmemize bağlayacaktır. Kimi müminler de umreye hacdan hacca cumadan cumaya günahlarımızı affettirmenin mümkün olmadığına bağlayacaktır. Kimileri bunu yıllardır Afrika'da açlıktan ölen çocukların o, duymakta zorlandığımız ahına bağlayacaktır. Bazıları içine kapandığımız karantinayı on yıldır Gazze'nin muhasarasına bağlayacaktır. Kimileri de Allah'ın rızık olarak verdiği helal ve temiz gıdaları terk etmekte arayacaktır.

Ve Değerli Kardeşlerim,

Eğer biz doğru okursak ve bütün bu başımıza gelenleri ayet olarak değerlendirirsek bütün bu anlamlar doğru olacaktır. Ve bu zengin anlamlar haritası insanlığı kendisi üzerinde yeniden düşündürecek ve yaşadığımız bu musibeti rahmete dönüştürecektir. Onun için musibetleri ayet olarak okumak, bugün çok daha büyük anlam kazanmıştır.

Böyle okunduğunda insan kendisi ile yüzleşecektir, her insan. İnsan dünya ile ilişkisini yeniden gözden geçirecektir. Eşiyle, dostuyla, ailesiyle ilişkilerine çekidüzen verecektir. Bu namütenahi zengin anlamlar dünyasını terk edip bu tür musibetleri belli bir kişiye, belli bir olaya, belli bir topluma bağlamak, ilahî azap ve kıyametle izah etmek, sonsuz ayetleri okuyamamak manasına gelir. Ve bizi ibretten koparır, böyle bir okuma. Bizi ibarelere mahkûm eder. Sorunlarımızı çözmez, bilakis krizlerimizi derinleştirir. Ve birkaç gündür İslam dünyasında yüzlerce hocamızın anlattıklarını dinlediğimde böyle bir sonuca vardığımızı üzülerek müşahede etmiş bulunuyorum.

³ 59/Haşr, 2.

⁴ 27/Furkân, 37.

Aziz Kardeşlerim,

Bu tür musibetleri vahyin ışığında doğru anlamamızın önündeki engelleri şu şekilde sıralamak mümkündür. Böylece birinci engeli, büyük engeli ifade etmiş oldum. Ayet olarak okumayıp sadece azap olarak, kıyamet olarak, alamet olarak okuduğumuzda büyük bir yanlışlık yapıyoruz. Ve asıl çıkaracağımız bütün dersleri de ortadan kaldırıyoruz. Ama doğru anlamamızın önünde başka engeller de var.

Birincisi bu tür hâdiseleri insanın sorumluluklarını ortadan kaldıracak şekilde yorumlamak. İnsan irade sahibi varlıktır ve sorumluluğu vardır. Yüce Rabbimiz Rûm suresi 41. ayette şöyle buyurur: *ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ* / Karada ve denizde ortaya çıkan bütün fesadın bozgunculuğun sebebi insanın yapmış olduklarıdır.⁵

İkincisi yanlışlık; bu tür hâdiseleri yorumlarken, bilhassa son zamanlarda içine düşülen en büyük yanlışlıklardan bir tanesi, bilim adına değil bilimcilik adına, kâinatın yaratıcısını, yoktan var edicisini göz ardı etmek. Allah'ı yok sayarak, onun varlığa ve kâinata yerleştirdiği kanunları göz ardı ederek okumak ve yorumlamak, yapılabilecek en büyük yanlışlıklardan bir tanesidir.

Üçüncü yanlışlık; insanın haşa kendisini Allah yerine koymaya kalkışması. Kişinin Allah adına konuşması. Nasıl oluyor bu? Bu, Allah'ın şu olaylardan dolayı şu topluma verdiği bir cezadır, demek, gerçekten bir kulun haddini aştığı en önemli konulardan bir tanesidir. Böyle dediğimiz zaman Allah adına konuşmuş oluruz. Ki bu, asla doğru değildir.

Dördüncüsü Allah'ın halk ettiği sebepleri yok saymak. Tedbirleri elden bırakmak. Bilhassa bu gibi salgın hastalıklarda sağlık otoritelerinin önerileri dinin de önerileridir. İslamiyet bir insan canını korumayı, can emniyetini sağlamayı en büyük esas kabul etmiştir.

Bildiğiniz gibi Resul-i Ekrem on dört asır önce kendi dönemi için salgın hastalıklara karşı karantina ilkelerini en iyi şekilde belirlemiştir. Ben bir hadis talebesi olarak bu vesileyle hadis kitaplarını karıştırdığımda gerçekten bu kadar bu konuya Allah Resulü'nün önem verdiğinin yeni farkına vardığımı ifade etmek isterim. *لا تريدن الممرض على* / *Hasta bir insanı sağlıklı insanların yanına sokmayın götürmeyin*, dediğini biz hadis kitaplarımızdan görüyoruz; Buhari ve Müslim'de rivayet edilen bir hadiste. *Bir yerde salgın bir hastalık varsa oraya girmeyin. Olduğunuz yerde salgın bir hastalık ortaya çıkarsa oradan çıkmayın*, emri, yine Peygamberimize (sav.) aittir. Hz. Ömer veba salgınından dolayı Şam'a giremeyip geri dönünce Valisi Ebu Ubeyde b. Cerrah, ki o da vebadan vefat eden büyük sahabilerdendir. Şam'ın fatihidir. Der ki: *أفرارا من قدر الله يا عمر* / Allah'ın kaderinden mi kaçırıyorsun Ey Ömer, deyince Hz. Ömer şu cevabı vermiştir. *نعم فرارا من قدر الله إلى قدر الله* / Allah'ın kaderinden başka bir kaderine kaçıyorum, demiştir.

Bu salgın hastalığa karşı alacağımız tedbirleri de ifade ederek sözlerimi bitirmek istiyorum. Bunları üçe ayırmak mümkündür.

Değerli Kardeşlerim,

⁵ 30/Rûm, 41.

Öncelikle az önce ifade ettiğimiz gibi bulaşmasını önlemek için günün gerektirdiği her türlü yola başvurmak İslam'ın emridir. Evlerimizde kalışımızı bir nimete dönüştürebiliriz. Mesela bir aile muhabbetini yeniden keşfetmemize vesile kılabiliriz. Camilerimizden uzak kalmamızı evlerimizin mabetlere dönüşmesine vesile kılabiliriz. **إِتَّخِذُوا بِيُوتِكُمْ مَع عَابِدٍ** / Allah Resulü'nün emridir: Evlerinizi mabet edinin.

İkinci tedbir ilim adamlarına düşüyor. İlim adamlarının bu hastalığın şifasını bulması, keşfetmesi. İnsanlık bugün bunu bekliyor. Ve böyle bir hastalığa çare olmak bir kulun nail olabileceği en büyük derecedir aslında. **خَيْرَ النَّاسِ أَنْفَعُهُمُ لِلنَّاسِ** / İnsanların en hayırlısı bütün insanlığa en çok faydası olandır, buyuruyor, Allah Resulü. İnsanlık, birbirini yok edecek silah üretme yarışını bırakıp birbirini tedavi edecek, derdine çare üretecek vesileleri bulma yarışına girmelidir. O zaman ne güzel bir dünya olur.

Ve son büyük çare ise dua, dua, dua. Yüce Rabbimiz En'âm suresi 42. ve 43. ayetlerde şöyle buyurur:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُم بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ ﴿٤٢﴾ فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

Andolsun ki senden önceki ümmetlere de elçiler gönderdik. Ardından, belki yalvarıp yakarırlar diye onları darlık ve hastalıklara uğrattık.

Hiç olmazsa verdiğimiz bu musibetler başlarına geldiğinde yalvarsalardı ya! Fakat kalpleri iyice katılaştı; şeytan da onlara yaptıklarını şirin gösterdi.⁶

Aziz Dostlar,

Elbette el açıp en büyük ilticagâhımıza yönelmek, ona dua edip yalvarmak elbette önemlidir. Her gün aile efradı ile birlikte Rabbimize el açıp yalvardığımız bir vaktimiz mutlaka olmalıdır.

Ancak en kabule şayan dua nasıl bir duadır biliyor musunuz? Fiilî duadır. Bugünden itibaren dualarımızı büyük bir iyilik hareketine dönüştürebiliriz. Nasıl dönüştürebiliriz? Mesela bu zor zamanlardan geçerken bir ev ve dükkân sahibinin, kirasını ödeyemeyen kardeşine ikramı en büyük duasıdır ve en büyük duadır. Bir işverenin bu zor zamanlarda işe gelemeyen işçisinin ücretini vermeye devam etmesi en büyük duadır. Bir kimsenin, alışverişini yapamayan zor durumdaki komşusuna yardımcı olması en büyük duadır. İlahî rahmeti celp edecek, bela ve musibetleri def edecek en büyük dua bu zor zamanlarda büyük bir iyilik hareketi başlatmaktır. Bütün birey ve toplum olarak, sivil toplum örgütleri, hep birlikte bir iyilik hareketi başlatmamız, zorda olan her kardeşimizin kalbine dokunmamız en büyük duadır. En büyük dua herkesin birbirine iyilik yapmasıdır. Bugün musafaha etmekten uzaklaştık. Çok sevdiğimiz kardeşimize elimizi bile uzatamıyoruz. Ama bunu yüreklerin dokunuşuna dönüştürebiliriz pekâlâ. Yüreklerle dokunmak bugün en büyük duadır. Allah dualarımızı kabul etsin.

Sözlerimizi bu tür hastalıklarla imtihan edilmekle şöhret bulmuş büyük peygamber Hz. Eyyub'un duasıyla bitirmek istiyorum.

⁶ 6/En'âm, 42-43.

رَبِّ آتِي مَسْنِي الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ / Rabbimiz, başıma bu dert geldi. Ama sen merhametlilerin en merhametlisisin.⁷

Cenab-ı Hak bir an önce insanlığı bu musibetten muhafaza eylesin. Eş-Yafi ismiyle tecelli etsin. Bizleri de her türlü musibeti ayet olarak ibret almaya sevk etsin. İbret almayı bizlere nasip eylesin.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Allah'ın selamı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun.

⁷ 21/ Enbiyâ, 83.

